

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 96 Din, za
inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENE

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Ček. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate;
Sarajevo št. 7563,
Zagreb št. 39.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen
ponedeljka in dneva po prazniku

Quare iremuerunt gentes?*

(Ob priliki neuspele londonske konference.)

V trinajstem letu po vojni je evropska celina podobna tlom, pod katerimi vro ognjene sile, ki izbruhnejo zdaj tu zdaj tam. Če se kje za silo potlačijo, prodor skorjo druge in vznemirjajo one, ki bi radi delali na obnovi Evrope v krščanskem miru in slogi. Državniki in diplomati se sicer trudijo, da bi odstranili vzroke podzemeljskega bobnenja in tresenja, pa jih očitno ne poznajo ali pa se bojijo radikalnih sredstev, da bi nemirne sile pomirili.

Ognjišče nezadovoljstva so socialno zapostavljeni, slabo plačani ali brezposelni in brezdomni sloji, najsi bodo industrijski delavci ali kmetje, ki se v vedno večji izmeri proletarijujejo — z eno besedo ljudstvo. Zdi se, da sta se v Evropi po vplivu italijanskega fašizma pomen in moč tega najvažnejšega činitelja državnega življenja začela preko prave mere omalovaževati. Iz dejstva, da je strankarska demagogija večkrat izrabljala ljudsko voljo v obtemu blagru škodljive namene, se ne sme delati napačni zaključek, kakor da ljudska volja sploh ne obstoja, da je gola himera, kakor fašizem trdi, in da se ima človeška družba vladati po neki eliti, ki edina ve in čuti, kaj je splošno dobro in ima edina pravico svojo voljo občestvu narekovati. Čeprav se ne more tajiti, da je časih mnenje manjšine bolj pravilno ko slučajni nastroj zapeljane mase, se v zgodovini le izkazuje, da je na konec konca, v povprečju, takozvana ljudska volja kot korenensko zdrav, življenje ohranjajoče in usmerjajoče nagon edini zadnji zanesljivi kriterij občega blagra, ki ga ni moč prezreti in katerega je treba nujno v račun jemati. Zato so že stari skolastiki, ki so živeli v času vefelevalstva, soglasno učili, da je zadovoljnost ljudstva najjačja in končno edina opora vsake vladavine. Takozvani očete ameriške demokracije so revolucijo postavili izrecno na podlago tega zdravega krščanskega principa.

Narode Evrope je treba zadovoljiti, njihove težnje po pravični ureditvi socialnih odnosov realizirati. Zaradi odlašanja tega najbolj perečega vprašanja sveta po vojni pa so državniiki Evrope zakrivil, da se mnozice čezdale bolj radikalizujejo, ker niso mogle dosedaj nobene, še tako dalekosežne socialne reforme te rane na družabnem organizmu našega kontinenta zaceliti. Vzrok je v tem, da so vse te reforme pustile nedotaknjeno glavno hibo našega socialnega sestava: velekapitalizem. Liberalne socialne reforme so pač tu in tam in začasno njegove posledice omiljevale, kakor pa izkušnje od dne do dne jasneje kažejo, ne morejo zadrževati čezdale večjega osiromašenja množice, tega kapitalnega zla sodobne družbe, kakor sedanjí papež poudarja. Racionalizacija industrijske proizvodnje, ne da bi se obenem izvedlo vsaj kolikortoliko zadovolječe ravnotežje med interesi kapitalistov in interesi delavstva, pa je socialno zlo še povečala, kakor je poudaril n. pr. sam veleindustrialec Arko na nedavnem zborovanju zagrebške zveze industrijcev. Rastoče zlo pa pomeni rastoče nezadovoljstvo ljudske množice, ki se ne da več potolažiti s tem, s čimer bi se bila lahko potolažila pred enim desetletjem. Germania, Hispania docent. Kdor hoče danes zapreti odprtine, skozi katere si dajo duša razrušilne tendence socialno zapostavljenih, mora dosedanje socialne reforme nadomestiti z zameno zasebno-kapitalističnega izkoriščanja s socialnimi osnovami.

Ljudstvo pa, kakor kažejo ravno zgledi po svetovni vojni, ne išče samo socialne pravice, ki naj mu zagotovi kruh in dostojno telesno existenco, ampak se oklepa slejkoprej tudi ostalih svojih naravnih pravic: jezikovnih, kulturnih in drugih, ki pomenijo njegovo duhovno existenco. Napredujoča civilizacija nikakor ni izbrisala narodnih in ljudskih osobitosti v Evropi, ni uniformirala ljudstva in ga izpremenila v vsoto drugih drugih enakih edinic, kakor je »prosvetljeni« liberalizem in za njim socializem v svoji bukovski učenosti pričakoval, ampak je morala pustiti te vrednote nedotaknjene. Moderen državnik in socialni politik ne teži za absorbcijo takozvanih manjšin, ne demonstira z naravo in duševnostjo vsakega posameznika in vsake ljudske zajednice danih vrednot, ampak skuša iz njih, modro in previdno regulirajoč, ustvariti harmonično celoto. Zakaj le to je potrebno, da se — po besedah odličnega nemškega kulturnega in socialnega delavca — »osobitost vsake edince podredijo skupni zgradbi nacionalnega življenja kakor posamezne arhitektonske sestavine veličastni celoti gotičke katedrale« (Julius Langbehn). Kakor drugod, kjer obstoja problem narodnih manjšin v najadekvatnejšem pomenu besede, se je ta resnica zgodovine in življenja pokazala v zadnjem času celo v Spaniji, kjer noben politik ne dvomi, da bo redno in mirno delujoče ustavno življenje mogoče le po priznanju naravnih pravic vsaki edinci, ki jih želi in hoče ohraniti in gojiti, ako se naj ustvari organska, naravna in notranje trdna skupnost vseh Špancev. Socialne, jezikovne in kulturne pravice vsake ljudske celote so danes tako intimno medseboj zvezane in druga od druge odvisne, da se morajo po pameti vse zadovoljiti. Spoštovanje vseh teh pravic, ki tvorijo nerazdružljiv sestav del naravnega prava, je najneobhodnejši pogoj občega blaga in sreče države; njihova medsebojna harmonizacija pa je stvar državniške močnosti, ki ureja le najnужnejše, drugo pa prepušča naravnemu razvoju.

Če je govor o kulturnih pravicah, ne smemo seveda tudi pozabiti svobode vsakega versko-kulturnega udejstvovanja. Tudi medsebojna praktična toleranca in uspešno delovanje in sodelovanje posameznih veroizpovedi v korist državne in na-

Duhovna ofenziva katolicizma na Čehoslovaškem

Prvotna borba proti katolikom je vzbudila vero in vžgala ljubezen do
katoliških tradicij — Katolicizem prehaja z duhovno ofenzivo

O stanju katolicizma Čehoslovaške pišejo
»Lidove Listy« sledeče:

»Rezultati zadnjega ljudskega štetja dokazujejo, da je Čehoslovaška še vedno pretežno katoliška država. Skoraj 11 milj. 500.000 ljudi se priznava h katolicizmu. To je 77,5%, ali več kot tri četrtine vsega prebivalstva. Ako je število katoličanov v celi državi padlo za 2,71%, je to pripisovati siloviti propagandi za izstop zlasti v zgodovinskih deželah države. Toda je vprav brez pomena, ako jo primerjamo z neznanskimi naporii naših nasprotnikov.

Po prevratu leta 1918 je nastala tako silovita agitacija proti katoliški cerkvi, da se more primerjati samo še z divjanjem boljševiških brezbožnikov v Sovjetski Rusiji. Vse se je vrglo na cerkev: Nova čehoslovaška sekta, svobodomiselnost, Sokol, socialistične stranke, vse mogoče prosvetne organizacije, takozvano napredno in liberalno časopisje, učiteljstvo in inteligenca. Vsakdo, tudi notoričen neuk, je mislil, da se je že obdal s sijem moderne, čim je izstopil iz katoliške cerkve. In uspeh? Statistika jasno govori. Boj, ki naj bi zadal katoliški cerkvi smrtne udarce v českem narodu, ni uspel. Ljudstvo je stoprav sedaj pričelo ceniti in ljubiti svojo vero in tradicijo. Kljub temu, da je bil izstop z vsemi mogočimi olajšavami omogočen, se narod ni odzval vabilom. Pred petimi leti bi ljudsko štetje za nas katoličane izkazalo mnogo nepovoljnije rezultate.

Povsod opazujejo, da se je od leta 1925 u-

licizma. Raste število onih, ki se vračajo nazaj v krepko duhovno ofenzivo.

Niti pripadniki čehoslovaške sekte, niti brezkonfesionalci niso dosegli milijona. Pripadniki čehoslovaške sekte ne štejejo niti 6%, brezkonfesionalci pa štejejo 853.000 duš ali 6%, kar je gotovo visoko število, od katerega pa odpade samo na Češko, ki je najbolj prežeta s socialističnim materijalizmom, 727.000.

Ljudsko štetje torej ne izkazuje oslabiljene

katoliške opozicije, ki se nahaja v položaju armade, ki je osredotočen napad nasprotnikov odbila brez bistvenih izgub. Pač pa je nasprotnik postal nesiguren in zmeden. Izgube bodo v kratkem pokrili katoliški Slovaki z izredno visokim številom rojstev. Pričenja doba katoliške protiofenzive, kakor bo seveda vodena izključno z duhovnim orožjem. Nič ne dvomimo, da bo uspeh prihodnjega ljudskega štetja za katolicizem neprimerno ugodnejši.

„Modus vivendi“ v ČSR

Bratislava dobi nadškofijski sedež

Praga, 23. jul. (»Ceps«.) Te dni je češka vlada dobila odgovor na njene predloge glede novega »modus vivendi«, ki so bili predani nunciju že pred daljšim časom. Praški nuncij msgr. Ciriaci je nekoliko mesecev bival v Rimu, kjer je delal pri formulaciji odgovora čehoslovaški vladi. Razgovori se bodo sedaj ob njegovi vrnitvi nadaljevali v Pragi. Vatikan je ugodil predlogu čehoslovaške vlade, da ne bo niti en del čehoslovaškega teritorija več podrejen kakš izvenstranski škofiji. Po skupnem sporazumu je bila določena nova razdelitev škofij na Čehoslovaškem, kakor tudi njihova finančna dotacija. Prišlo je pri tem v poštev predvsem vprašanje agrarne reforme glede cerkvenih zemljišč.

Nova razmejitev škofij v Slovaški dokazuje,

da je Vatikan priznal popolnoma sedanje stanje položaja v Srednji Evropi in posebej sedanjo razmejitve med Čehoslovaško in Madjarsko. Novi modus vivendi med Čehoslovaško in Vatikanom obsega še eno zanimivost in sicer ustanovitev nadškofije v Bratislavi, kjer je bil do sedaj samo sedež škofije. Tako bo imela Čehoslovaška dve nadškofiji, v Pragi in Bratislavi. Istočasno se osnuje na najbolj vzhodnem delu Čehoslovaške, v Hustu v podkarpatski Rusiji nova grško-katoliška škofija. Ker imajo grko-katoliki do sedaj že dve škofiji, je pričakovati, da dobe samostojno cerkveno provinco in da bo tudi Čehoslovaška dobila lastno grško-katoliško nadškofijo. Vendar tozadevno do sedaj še ni padla odločitev in se še ne ve, kdo bo novi grško-katoliški nadškof in kje bo sedež nadškofije.

Kapitalizem koplje sebi grob

Porazne izjave belgijskega politika o koristolovstvu kapitalizma, ki podpira boljševike

New York, 23. julija. Gospod Theunis, bivši belgijski ministrski predsednik in predsednik Mednarodne trgovske zbornice, ki je prišel v Ameriko, da prouči gospodarski in politični položaj, je podal listu »New York Times« zelo zanimive izjave o nevarnosti, ki jo predstavlja boljševizem za evropsko civilizacijo. Petletka in celotni gospodarski program boljševikov niša za evropsko industrijo samo tako nevarna, kakor se dozdeva v preem trenutku. V dobi pelletke Rusija res napreduje vse sile, da bi izvedla gospodarski načrt in se tako tudi gospodarsko osamosvoji od zapada. Nekaj uspeha v tem pogledu je gotovo imela. Toda zato je morala vsej deželi naložiti režim suženstva in revščine. Boljševiški glavarji se malo zmanjajo za resnično ceno proizvodov. Pri prodaji gledajo samo na to, da si ustvarijo denarne sklade, ki jih nujno potrebujejo. Ne brigajo se za strahovito obubožanje ruskega ljudstva, samo da lahko vržejo na svetovni trg izdelke po veliko nižji ceni, kakor so v resnici vredni. »Silno žalostno je,« nadaljuje gosp. Theunis, da so predstavniki zapadne civilizacije, naše civilizacije pripravljali prodajati svetovni pod bolj ugodnimi plačilnimi pogoji, kakor sojim običajnim in zredim klijentom. Na takšen način utrjujejo postojanke sovjetske vlade, ki nikakor ne skriva svojih uničevalnih načrtov. Združene države morda niso imele prilike ugotoviti uničujoče delo boljševizma. V Evropi je bilo lažje opazovati, kako so odposlanci moskovske vlade vodili vse socialne nemire v zadnjih letih. Vmešavanje v tuje zadeve od strani oblasti, ki ima v načrtu popoln prevrat sedanjega socialnega reda, za katerega se je toliko najboljnjih ljudi borilo, žrtvovalo in dalo tudi svoje življenje, tako vmešavanje je v sedanjih razmerah silno nevarno. V čisto gospodarskem pogledu se zapadnim državam ni treba ustrašiti ruske konkurence. Četudi se boljševikom posreči izvesti petletko, ne bodo mogli na svetovnem polju s svojimi industrijskimi izdelki konkurirati, ker nimajo za organizacijo trga sposobnih ljudi. Če se jim bo posrečilo konkurirati glede cene tujemu blagu, ne bodo njihovi izdelki nikakor dosegli tujih glede kakovosti.

Toda veliko hujska kakor gospodarska je moralna stran boljševiškega vprašanja. V igri je naša civilizacija. V boju se nahajata dva gospodarska sistema, na eni strani naš, ki je s pomočjo dolgega in vztrajnega dela skozi stoletja ustvaril blagostanje, ki ga svet do sedaj še ni videl in ki so ga

rodne skupnosti ne more sloneti na ničemer drugem kakor na absolutnem spoštovanju tega, kar je vsakemu verskemu nazoru svojega kot pozitivna in tvorna etična sila, ki se more razvijati samo svobodno in prostovoljno. Jožefinsko varuštvo nad Cerkvijo in reglementiranje nekakega življenja se ni nikjer v Evropi izkazalo. Danes lahko mirno rečemo, da versko ali konfesionalno vprašanje nikoder ne tvori nobenega problema, kjer Cerkev uživa popolno svobodo. In tudi ta svoboda je utemeljena v neodtujljivih pravicah ljudstva.

Če bi bili imeli evropski državniiki po vojni splošno pred očmi te smernice, bi danes ne govorili o krizi Evrope.

deležni vsi socialni sloji, kakor se to posebno vidi v Združenih državah. Ta gospodarski sistem sloni na zasebni iniciativi, na razmahu individua, na ohranitvi osebne svobode. Naslanja se tako na temelje človeške narave in pomaga človeškemu sreću, da doseže svoje visoke težnje. Na drugi strani pa je sovjetski sistem, ki si je postavil za svoj ideal ponižanje individua na mrtev organizem, majhen del velikanskega stroja, ki vse drobi pod svojo ogromno težo. Popolno uničenje osebne svobode, popolna podložnost brezimnim ukazom, to sta značilni potezi boljševiškega režima. Vsi sloji od kmeta do delavca so povsem zasujeni pod absolu-

Diktatura na Madjarskem?

Bethlen zahteva od parlamenta polnomočne pravice

Budimpešta, 22. jul. d. V političnih krogih se potrjuje vest, da vsaj za enkrat madjarski parlament ne bo odgođen, ampak da bo zasedal do začeka avgusta, ker mora sprejeti še nekaj zelo važnih zakonskih predlogov tekem sedanjega zasedanja. Med te zakonske načrte spada tudi predlog, ki ga je stavila madjarska vlada, da se razširijo in povečajo pravice madjarske vlade. Vlada da potrebuje izvanrednih predpravice, da bo mogla uspešno zavezati gospodarsko krizo s pomočjo dekretov, ker bi parlamentarna obravnava trajala predolgo in bi

diskusija v parlamentu povzročila več škode, kakor koristi. Vlada namerava na podlagi tega polnomočja ustanoviti v okvirju kabineta samega ožji gospodarski odbor, kateremu bi se eventualno pritegnili še drugi odličnejši politiki in gospodarstveniki. Ni izključeno, da hoče Bethlen po zmagi na volitvah uvesti gospodarsko diktaturo po zgledu Nemčije ter potom dekretov regulirati ne samo delovanje bank, ampak po možnosti tudi kontrolirati madjarski izvoz in uvoz, ne da bi bilo potrebno za to zahtevati pristanka parlamenta.

Senzacionelen proces v Rimu

Vsa Belgija vznemirjena radi usode prof. Moulina —
Fašisti mu prisodijo 10 let

Bruxelles, 23. jul. Belgijska javnost se v zadnjem času zopet živo zanima za usodo profesorja L. Moulina, ki je bil pred meseci aretiran v Milanu in izročen fašističnemu izrednemu sodišču pod obtožbo, da je v zvezi z italijanskimi iseljenci pripravil upor v Italiji. Proces proti profesorju Moulinu se bo pričel proti koncu tekočega meseca. Katerih konkretnih prestopkov prav za prav državni pravdnik dolži Moulina, ni znano, ker še ni bila zagovorniku izročena obtožnica. Vse kaže, da ni majo fašistični oblastniki dovolj obtežilne snovi proti belgijskemu profesorju in da še vedno nadaljujejo s preiskavo, da bi kaj iztaknili. Moulina bo zagovarjal italijanski odvetnik J. Gregoraci, ki pa še do danes ni smel govoriti s svojim varovancem. Edino namestniku belgijskega poslanika v Rimu je bilo dovoljeno, da je v prisotnosti enega policijskega uradnika in enega člana izrednega sodišča imel kratek pogovor s profesorjem. V Belgiji so za usodo prof. Moulina v velikih skrbih, ker nimajo o njem že mesec dni nobenih novic. Ta nesljivega vira doznajajo, da navaja obtožnica proti Moulinu tri prestopke, in sicer, da je p. Bassanesiju, ki je metel z letala nad Milanom proti fašistični letaki, prijateljsko pismo; da so pri njem našli kovčeg z dvojnimi dnomi, ki pa je bil prazen, ker da je Moulin že nevarni material razdelil svojim prijateljem v Italiji, in tretjič, da so našli pri profesorju župni notes s pripombami o položaju v Italiji. V notesu je tudi stala opazka: »Mussolinijevo palačo straži 125 orožnikov.« Fašistično izredno sodišče je baje že določilo kaznen, in sicer bo Moulin obsojen na deset let ječe. Fašisti se hočejo maščevati radi lahke obsodbe protifašista

De Rosa, ki je streljal na italijanskega prestolonaslednika v Bruxellesu in mu je belgijsko sodišče prisodilo samo pet let. V parlamentarnih krogih govorijo, da bo socialistični poslanec Meymans vložil na znanje ministrstva potpelnice, ako se počez prof. Moulina v kratkem ne razčisti.

Univerzitetna milica

Rim, 23. julija. AA. Predsednik vlade je potrdil preustroj univerzitetne milice. Stela bo 5 legij in avtonomnih kohort. Za sprejem v te legije bodo merodajni posebni kriteriji.

Zakaj Italijani bojkotirajo ljubljski velesejem?

Pariz, 23. jul. »Italia«, glasilo protifašistične koncentracije, ki ga urejuje socialistični poslanec Filippo Turati, prinaša iz Milana zanimiv dopis glede zadnjega velesejma v Ljubljani. Sprito tolikšne udeležbe drugih inozemskih tvevrd na ljubljanskem velesejmu, poročila milanski dopisnik, je malo čudno, da je Italija poslala samo pet svojih tvevrd na velesejem, čeprav je gotovo najbolj interesirana na temoza v Jugoslavijo. Milanski dopisnik »Italia« je v izvozu pogledu izvedel anketo med glavnimi trgovci in podjetniki v Milanu in Turinu. Zvedel je, da je letos italijanski gospodarski minister Bottai priporočil italijanskim trgovcem, da se v velikem številu udeležijo ljubljanskega velesejma; toda prefektura in kvestura (policijska ravnanstva) v Milanu in Turinu so to trgovcem odvetovali... Vsakomur je znano, kaj pomeni danes v Italiji policijski zasvet, pripominja list ironično.

Razhod v megli

Londonska konferenca ni prinesla nobene odločitve — Brez jamstev noče nobena država Nemčiji nuditi posojila — Za enkrat dobi Nemčija samo nekaj kratkoročnih kreditov, da prebreme največje težave

Metode nemškega gospodarstva

V včeršnjem članku je »Slovenec« *skušal obrazložiti stanje Nemčije v pogledu njene zadolžitve inozemstvu ter je ugotovil, da se je nemško narodno gospodarstvo tekom šestih kratkih let zadolžilo za velikansko vsoto 246 milijard dinarjev in da je vporabilo vsega skupaj nad 310 milijard dinarjev, če vštete tudi nemške terjatve v njeno dobro v inozemstvu. Kam je šel ta denar, ki se je stekal iz vsega sveta v velikih zlatih rekah v njene meje? In danes je ista Nemčija na robu propada ter zopet stega svoje roke za pomoč od strani inozemskega kapitala. V Londonu se je izgovorila beseda o pol milijardi dolarjev, ki da so nujno potrebni, če se hoče Nemčija rešiti katastrofe. Pol milijarde dolarjev je 28 milijard dinarjev ali dvakrat naš državni proračun. Ni čuda torej, če so se inozemski kapitalisti začeli strahoma povpraševati, če se sploh še plača sipati denar v to vedno bolj zevajočo in vedno prazno žrelo, tembolj, ko gre za denar, ki so ga po matenostnih vsotah prihranili posamezniki in naložili po bankah, ki naj sedaj pritečejo na pomoč.*

Krivo da so reparacije? Ko je pa reparacije plačevala tudi le z v inozemstvu najetimi posojili in tako ni prav nič plačala iz svojega narodnega zaklada. Do sedaj so si plačevali zavezniški reparacije samini sebi, ker so denar, s katerim je Nemčija odplačevala svoje vojne obveznosti, slednji posojali. In če bi se reparacijska bremena tudi izbrisala, ostane za Nemčijo še vedno dejstvo, da se je v teku šestih let mogla zadolžiti za neverjetno vsoto 246 milijard dinarjev in ostane še vedno nevarnost, da bo v bodoče še bolj razpisavala s svojim denarjem, ki ga bo skušala pritegniti iz prenasitenega inozemstva. Vprašanje rešitve nemškega narodnega gospodarstva torej ne more nikakor biti istovetno z revizijo reparacijskih pogodb, še manj pa je odvisno od razčiščenja političnega ozračja. Nemško narodno gospodarstvo mora stopiti več, mnogo več, ono mora, kakor piše dr. El. G. v »Neue Zürcher Zeitung«, iti v sebe, si temeljito izprašati, kaj je gospodarilo s tujim izposojenim si denarjem in kako se hoče v bodoče ogibati zločinom napak, ki so ga privedle do katastrofe. »Kajti,« *pravi ta odkritosrčni Nemec dalje, »noben resnično ljuben Nemec, ki ima le količkaj vpogleda v svoje gospodarstvo, ne bo zanikal, da je Nemčija na nečuten način razmetavala dragocen kapital, ki ga je posedovala.«*

Slabo vodstvo in slaba uporaba. Oboje je postalo vsakdanji kruh nemškega gospodarstva! Spridlo lahkega dotoka tujega denarja je nemško gospodarstvo kratkoma opustilo vsako knjigovodstvo. Nikdo se ni več vprašal, če se podjetja in investicije rentirajo. Nikdo se ni razburjal, da so se gotove postavke v izračunavanju produkcijskih stroškov, kakor delavčeva plača, siloma skrčile in da so se mesto tega sprejela neznosna bremena obrestnih in amortizacijskih obveznosti. Nemec se je vrnil na posnemanje Amerike. Racionalizacija je bila adut, zadnja novost, le dernier cri, nemškega narodno-gospodarskega znanja. Nova podjetja so se ustvarjala, stara razširjala in modernizirala in nikdo se ni brigal, če obstoja tudi že konzumenti, ki bo prevelike pridelke mogle pokupiti in vporabiti. Druhalos! Denar se je izdal brez štetja in brez računanja. Nastali so karteli, koncerni, po ameriškem vzorcu, ki so grupirali v enem samem vodstvu najrazličnejše panoge pridelovanja, premog s časopisjem, jeklo s turizmom, železnice s književnim trgom. Danes je zelo zanimivo čitati po nemškem časopisju govornike, ki obžalujejo, da se je Nemčija vdala neki kopirani laži-racionalizaciji, ki njima nikake zasluge v organizaciji trga in konzuma.

Kar je najhujše, je dejstvo, da so nemške gospodarske metode, ki so sprva slepo sledile ameriškemu vzgledu, polagoma izgubile vsako sorodnost z metodami gospodarstvenikov iz Zedinjenih držav. Ameriški podjetnik naravnost hlepi po denarju in po hitrem dobičku. To je res. In v tem pogledu ga je nemški podjetnik hotel tudi posnemati. Toda ameriški podjetnik zna tudi eventuelne izgube sam prenašati. Nemško gospodarstvo pa, ki je v neki omamljivi pijanosti produciralo tja v en dan, se je porajajočih izgub ustrašilo in začelo vpiti po državni pomoči. Snuatarlo se je za nebogljeno dete, za katerega naj žrtvuje ves narod. Zadrževalo je posebno nego zase in celo predlagalo, naj se vse izgube socializirajo, torej kratkoma preloži na rame vsega naroda. Dobiček je stvar posameznika in ostane njegova last, toda izguba je zadeva vsega naroda in se prenaša od vseh. To je postal Credo nemških gospodarstvenikov.

Pripomniti se mora, da zadane enaka krivda zasebna podjetja, kakor tudi delniške družbe, s to razliko, da so delniške družbe ravnale še bolj zločinsko, ker njih voditelji niso nosili nikak osebnih rizik, pač pa ugrabili ves dobiček. Cisto naravno je, da so ti ravnanja gospodari po mili volji na hrbitu delničarjev, ki se niso mogli braniti. Vsaka kontrola je bila nemogoča, vsaka samokontrola, kot jo najdemo pri zasebnih podjetjih, ki gospodarijo z lastnim denarjem, je tukaj tudi odpadla. V to vrsto operacij spada tudi vedno večje zverženje med industrijo in med borzo. Koliko podjetij se je »racionaliziralo«, koliko drugih po nepotrebnem razširilo, koliko novih tovarn je nastalo in koliko kartelov je bilo ustanovljenih edinele z namenom, da se podpre, vsaj navidezno, vrednost delniških papirjev na borzah v spekulativne svrhe. Nešteto krat se je zvišal kapital podjetij ali se fuzionirala podjetja samo zato, da bi borzni spekulanti lahko vplivali na vrednost tozadevnih papirjev. Kako strašno in obupno-izživajoče mora vplivati na proletarizirane ljudske mase v času težke krize, pomanjkanje denarja in stalnega padanja plač, ko vidijo, kako se matadorji nemškega gospodarstva od najvišjih do najskromnejših sprehajajo v ožarjenih višinah luksusa in blagostanja, ki boče posnemati ameriško razkošnost, ki pa je izšla iz bolj poštenih predpogojev.

Sedanja težka finančna in gospodarska kriza je odstranila ves pavov nakit in razgalila dejanski položaj Nemčije. Treba bo naliti čistega vina. Ali je nemško gospodarstvo sedaj pripravljeno spreminiti svoje metode? Zaupanje inozemstva se ne da trajno izigravati, še manj pa izsiliti. Nemško gospodarstvo mora v prvi vrsti onemu inozemstvu, od katerega prosjači za denarno pomoč, dati garancije. Teh garancij je več vrst. Najvažnejša med njimi je pa reforma gospodarskih metod. Sedanja kriza, ki je pretila, da pogoltno Nemčijo, je zadostno pokazala, da tudi zlata reka nosi seboj pogin mesto blagoslova, če oni, ki imajo nalog kanalizirati v prave smeri, nimajo zadostnega odgovornostnega čuta za poštenje.

Vzroki neuspeha v Londonu

Hooverjeva ofenziva je morala propasti usled psiholoških pogrškov — Ne s silo ali s zvijačo ampak z odkritosrčnostjo

London, 22. julija — os.

Konferenca v Londonu, na katero se je toliko zidalo, da reši nemško gospodarsko krizo, je virtualno končana. Angleški in ameriški državniki se bodo v zadnjem trenutku še potrudili, da maskirajo neuspeh z lepimi besedami o solidarnosti med narodi, toda resnica je in ostane, da se je ofenziva, ki jo je začela Nemčija s posredovanjem ameriškega predsednika Hooverja, ustavila brez vidnega uspeha. Ne glede na to, da je angleška vlada zna brzo rukuc in brez vsake predpriprave sklicala londonsko konferenco ter na ta način itak že riskirala, da ne doseže nič koristnega, je treba sedaj na koncu velike celomesečne borbe poudariti, da se je začela z fundamentalnimi dušeslovnimi pogrškovi. Mi smo na tem mestu že opetovano poudarjali, da je bodočnost Evrope odvisna od tega, če in kdaj se hosta Nemčija in Francija sporazumeli med seboj neposredno in brez vsakega prisilskovalca, še manj pa s kakšnim zahrbtnim pritiskom. Ameriški predlog, ki je v prvi vrsti namenjen, da reši tistih 130 milijard dinarjev, ki jih je Amerika brez vsake politične in gospodarske prevdarnosti vrgla v nenasitno žrelo nemškega gospodarstva, je pa naložil najtežje irtve ravno Franciji, ki o predpripravi tega predloga sploh ni vedela.

Ravno tako so tudi obiski nemških državnikov v Angliji in vse to mrzlično delovanje angleške in nemške diplomacije napravili v Franciji vtis, da se ji hočejo prisilno naložiti bremena, ne da bi se je za to preje vprašalo. Francozem ni bilo treba

biti bistroumnim politikom, da ta krivuljasta pota, katerih se je nemška diplomacija posluževala, vodijo drugam, kakor pa k iskrenemu sporazumu med Francozi in Nemci. Francija razpolaga z denarjem to je res. Kdo pa ji je dal ta denar? Izročili so ga ji po večini nali ljudje, v majhnih trudoma prihranjenih vsotah. Zato niti vlada, niti banke nimajo pravice brezvestno razpolagati s tem njim zaupanim denarjem in morajo imeti popolnoma nedvoumna jamstva, ako ga izposojajo. Nedvoumni niso bili niti ameriški predlogi, niti nekoliko čudne metode, katerih so se posluževali, niti garancije, ki jih je ponujala Nemčija. Zato ni čuda, da se je Francoz, kljub svoji miroljubnosti in kljub gluheli želji, da podere vse zapreke, ki mu branijo odkritosrčno prijateljstvo z Nemčijo, zakrknul, postal nezaupen napram ameriškim predlogom, ki pod krinko dobratelnosti skrivajo sebične namene ter napram nemškim politikom, ki so se šli skrivati za hrbet drugih državnikov, mesto, da bi bili stopili pred njega, mu ponudili roko in mu govorili z odprtim srcem.

Značilno pri vsem tem pa je, da je bila tudi na londonski konferenci Francija edina, ki je bila pripravljena dati Nemcem posojilo, seveda pod gotovimi jamstvi, in da se ni našla nobena druga država kljub vsemu kriku, ki bi bila voljna vreči nov kapital v Nemčijo. Zato se bo londonska konferenca najbolj pravilno razumirala, če rečemo, da je dala nov in morebiti zadnji namig Nemčiji, da naj upostavi zaupanje tam, kjer ga je po svoji lastni krivdi izgubila.

Kaj so sklenili

London, 23. jul. tg. Londonska konferenca je končana. Tretja in zadnja plenarna seja je bila zaključena ob 2 popoldne. Njen rezultat so združili v komunique, v katerem je nekoliko pomembnih ugotovitev in priporočil. Kar se tiče ugotovitev, ki jih treba posebej naglasiti, je omeniti, da se smatra, da je nemško finančno krizo povzročilo izključno odtegovalanje inozemskega dobroimetja ter da je v skupnem interesu vseh držav, da naj se zopet obnovi zaupanje v Nemčijo. Konferenca je priznala, da se je nemška vlada, odkar je Hoover slavil svoj predlog, najresneje prizadevala, da spravi v red svoj proračun in svoj finančni položaj.

Priporočila, ki so naslovljena na vlade udeleženeh držav, pa imajo nastopno vsebino: 1. Stari rediskontni kredit naj se podaljša za tri mesece. 2. Osnuje naj se mirovalni konzorcij, ki naj z največje hitro skrbi za to, da se inozemski krediti ne bodo še nadalje odtegovali iz Nemčije. 3. Mednarodna reparacijska banka v Baslu naj osnuje odbor, v katerega bodo imenovale članke emisijske banke, katere naj potem pripravi konvertiranje kratkoročnih

kreditov v dolgoročna posojila in določi obseg novih kreditov, katere potrebuje Nemčija. — Prihodnje priporočilo se nanaša na jamstvo 500 milijonov mark nemški industriji, ki naj se označuje kot primerna podlaga za nova posojila. Vse te odredbe naj tvorijo priprave in temelj za poznejšo trajno akcijo.

Londonska konferenca se je končala tako, kakor je bilo pričakovati po poteku dvodnevnih posvetovanj. Nemčija ne dobi nobenega dolgoročnega posojila. Poleg političnih momentov je igralo pri tem vlogo dejstvo, da zahtevajo tehnične priprave več časa, in da se morejo posebno ameriške Združene države udeležiti posojila samo na podlagi sklepov kongresa, ki pa se sestane šele meseca decembra. Samo po sebi umevno je, da je bilo za ta rezultat merodajno dejstvo, da nemško-francoski razgovori v Parizu niso imeli nobenega uspeha. Poleg vsega tega pa je še pomnilni, da nemški delegati iz Londona niti ne bodo takoj prinesli s seboj novih kratkoročnih kreditov, ki so se razbili radi nemogućnosti dobiti te kratkoročne kredite na angle-

ških in ameriških trgih. Kar se je doseglo v Londonu, se more označiti samo kot vmesna rešitev, ki naj pomaga Nemčiji za prihodnjih par mesecev in daje gotovo upanje za bodočnost.

Na zunaj se je končala konferenca s prijaznimi akordi. Mae Donald je imel spravičiv zaključen nagovor, državni kanceler dr. Brüning pa se je v imenu konference zahvalil Mae Donaldu za objektivno vodstvo pogajanj. Laval je spregovoril par ljubeznivih besed o vrednosti razgovorov, ki so bili mogoči v Parizu med nemškimi in francoskimi državniki. Nemška delegacija bo jutri dopoldne odpotovala nazaj v Berlin. Diplomatični razgovori pa se bodo nadaljevali prihodnje dni.

Plačilni promet v Nemčiji

Berlin, 23. jul. tg. Nemški kabinet je danes dopoldne dogovoril nove predpise o bančnem poslovanju. V novi izvršilni naredbi se urejuje plačilni promet v času od 24. do 28. julija v glavnem na dosedanjih načinih. Dovoljene pa bodo nastopne olajšave: Kreditni zavodi se pooblašajo, da smejo izplačevati vloge do višine 10% (dosedaj 5%) in največ do 200 mark (dosedaj 100 mark), če gre za kontokorentna imetja, ki so vložena na hranilne račune ali na hranilne knjižice. Izplačevati se smejo tudi potovalna kreditna pisma do zneska 200 mark. Nakazila med bankami so v času, dokler traja omejitev, dovoljena do najvišjega zneska 4000 mark z dosedanjimi omejitvami. Kar se tiče meničnih obveznosti, se dopušta, da se smejo izvršiti izplačila v gotovini in nakazila za izplačilo lastnih akceptov iz časa pred 22. julijem do višine dnevnih 5000 mark (prej 3000 mark). Na drugi strani pa se je postopno v zmislu dneva dospelosti podaljšal dan zapadlosti za menice.

Delegati imajo besedo

London, 23. julija. AA. Londonska konferenca se je končala danes ob 12.30.

Pred razstankom konference so se oglašili k besedi voditelji posrednih delegacij. Predsednik francoske delegacije Laval je končal svoj govor o pomenu in delu konference s tem, da naj sedanja in prihodnja pogajanja ustvarijo od vseh pričakovano politično sodelovanje med Francijo in Nemčijo. Stimson je govoril o pomenu dosedanjih razgovorov med zastopniki Nemčije in Francije. Podobna pogajanja bodo po mnenju ameriškega ministra okrepila zaupanje v gospodarsko življenje po vsem svetu. O konferenci sami je Stimson dejal, da je prisostvoval prav velikim dogodkom in da pričakuje z močnim zanimanjem sado ve konference. Dr. Brüning se je zahvalil posebno za ameriško pomoč in veruje v bodoče uspehe francosko-nemške kooperacije. Grandi pa je dejal, da naj bo konec sedanje konference začetek novega življenja vsega sveta. Konferenca bo omogočila nove in dobre odnose med evropskimi narodi.

Konferenca je po krajši razpravi odobrila predloge, ki jih je bila sestavila skupna seja ministrov financ.

Vse zadovoljno

London, 23. jul. AA. Po končani konferenci je predsednik angleške vlade Macdonald izjavil novinarjem, da se prav iz srca raduje sporazuma, ki je bil dosežen med sedmimi državami. Pot do njega je bila težka. Navzlic temu so se pogajanja končala z velikim uspehom. Važnost sporazuma je ogromna. Nemčiji bo dana maksimalna podpora. Ameriški minister Stimson je sprejel zastopnika Reuterja ter mu izjavil, da je z uspehom konference docela zadovoljen.

S posojili plačevala reparacije

London, 23. jul. AA. Reuter objavlja statistične podatke o finančnem položaju Nemčije. Po teh podatkih je bila trgovinska bilanca Nemčije v zadnjih 7 letih pasivna za 1500 milijonov dolarjev. V tem času je Nemčija plačala 2500 milijonov dolarjev reparacij. Da krije te izdatke in ta primanjkljaj je Nemčija najela posojila v skupnem znesku 3855 milijonov dolarjev.

Odstop praškega nadškola

»Rim, 23. julija. Z. »Osservatore Romano« *piše, da je papež sprejel ostavko praškega nadškola dr. Kordača. Imenoval ga je obenem za titularnega škola od Amase in mu podelil častni naslov čuvaja papeževga pečata in prestolnega prisednika.*

Osebnosti

Belgrad, 23. julija. AA. Novi poslanik poljske republike v Belgradu, Schwarzbürg-Günter, prispe jutri ob 9 zjutraj v Belgrad, kjer prevzame svoje dolžnosti.

Zagreb, 23. julija. Z. Jutri ob 7.25 pride v Zagreb z brzovlakom znani poljski pisatelj Anton Friderik Osadowski. Na kolodvoru ga bo sprejelo številno članstvo društva hrvatskih književnikov in Pen-kluba.

Boj z volkovi

Šibenik, 23. julija. Z. Te dni so napadli volkovi Novo Gradsko pod Velebitom in so napravili veliko škodo. Raztrgali so 33 ovac. Kmetje so se zbrali, da bi pobili volkove. Ubili pa so le enega. Med borbo je volk, ki je plaval po morju, vlekel s seboj ribarski čoln, katerega so držali štirje z vrvmi.

Gobavost v Italiji

Pariz, 23. jul. »Italia« *poroča iz Napolja: Med tem ko fašizem zapravlja milijone za razne poletne ministra Balba in za luksuzna javna dela, pri katerih zaslužijo fašistični glavarji milijone, vlada v Južni Italiji prav črna beda. Revno ljudstvo se komaj prehranjuje in uživa neizbravno hrano. Radi tega se je pojavila v Kampenji gobavost. Na otoku Nisida so odprli posebno zdravilišče za gobavce in pod predsedstvom senatorja Cromoneja se je podalo na otok Pontine odposlanstvo Rdečega križa, da pripravi vse potrebno za zgradbo podobnega zdravilišča.*

Pariz, 23. julija. AA. Iz Nantesa poročajo: Dela za dvigovanje ponesrečene ladje »St. Philibert« *napredujejo.*

Varšava, 23. julija. AA. V okolici Lublina je divjala huda nevihta. 19 oseb je bilo ubitih, ranjenih je 300 oseb.

Nov gospodarski blok

Zveza med malimi severnimi državami je začela delovati — Samo začetek?

Bruselj, 23. jul. fr. Švedska in Norveška, Danska in Nizozemska ter Belgija so dne 23. decembra 1930 sklenile v Oslo carinsko pogodbo, ki naj ustvari neke vrste carinsko zvezo med severnimi majimi državami. Inicijativo za to je dala Norveška iz strahu, da bi visoka carinska obdaja ne ovirala njihove trgovine. Sprva Belgija sploh ni bila povabljena na sejo, ko so bila pogajanja že v polnem teku, se je konferenci pridružila in je zadnje dni konvenciji tudi v parlamentu sprejela in ratificirala. Zunanji minister Hymans, ki je že svoje dni v Ženevi predlagal, da naj se izvede po vsaj Evropi večletno carinsko premirje, je ob tej priliki v belgijskem parlamentu izjavil, da je ta konvencija za deželo, ki živi izključno od izvoza, nepregledne koristi. Konvencija v Oslo nadomešča v nekem oziru in na manjšem teritoriju ono konvencijo, ki jo je skušala uresničiti Država narodov. Državni poslanec Sinzot je v teku debate, ki je sledila izja-

vam zunanjega ministra, ne samo odobrila predloženo carinsko pogodbo med petimi državami, ampak celo predlagal, da naj Belgija in Nizozemska skleneta med seboj popolno carinsko zvezo. Nizozemska in Belgija druga drugo v gospodarskem oziru izpolnjujeta. Zgodovina sama pa prinaša nebroj dokazov, da ne obstoja nobena nevarnost za politično združitev. Njemu je zunanji minister odgovoril, da obstojajo za enkrat še pomisleki in da bo Belgija storila prav, če bo za enkrat samo skušala preprečiti nadaljnje dvigovanje cen, v pričakovanju, da bo prišel ugoden političen trenutek, ko bo mogoče misliti na še ožje sodelovanje. Z ratifikacijo od strani Belgije je konvencija v Oslo stopila v veljavo in bo brez dvoma začela ustvarjati na obalah Severnega morja novo močno gospodarsko skupino držav, ki bo na svoj način vplivala na uravnoteženje razdrtega evropskega gospodarstva.

Belgrajske vesti

Belgrad, 23. julija. Z. V poljedelskem ministstvu se izdeluje pravilnik o snovanju selekcijskih postaj po vsej državi. V tem pravilniku so določeni krediti in odredeno delo teh postaj.

Belgrad, 23. julija. Z. Akcija za nakup domačega blaga in domačih izdelkov zavzema vedno večji obseg, tako da se bo v najkrajšem času pričelo s prirejanjem razstav domačega blaga v vseh centrah banovin. Namen teh razstav je, da se pokaže narodu, da so domači proizvodi enakovredni v mnogih slučajih pa še boljši od inozemskih.

Belgrad, 23. julija. Z. Po službenih podatkih bo letos, če ne bo kakih elementarnih neugod, rekordna letina za koruzo. Koruza je najlepša v moravskih in drinskih banovini.

V Španiji govore topovi

Madrid, 23. julija. AA. O atentatu z dinamitom v Barceloni se doznava, da so ekstremisti položili bombo v kanal, po katerem teče telefonski kabel. Njihovi tovarisi so med tem z orožjem v rokah stražili, da njihovega početja nihče ne bi mogel preprečiti. Ta atentat je vzrok, da so pretrgane vse zveze med Barcelono in Madridom.

V Sevilji je danes spet prišlo do demonstracij, v katerih so padli 4 ljudje. Posebno hudi nemiri so bili zvečer. Skupina demonstrantov z ženami na čelu je hotela zavzeti vojašnico, pri tem so 4 demonstranti dobili hude rane, 500 ljudi je aretiranih. Zaporji v Sevilji so prenapolnjeni. Nad mestom je proglašen preki sod. Nad Seviljo krožijo letala kot patrolje. Vojatstvo je moralo streljati s strojnicami in topovi.

Bukarešt, 23. julija. Z. Rumunska vlada je sklenila, da ukine 151 srednjih šol, ker so postale nepotrebne.